

та бійчинь, які пройшли крізь війну. Це слова без прикрас, але з глибокою правдою. Написані учасниками бойових дій, вони відкривають внутрішній світ військових, дають змогу зазирнути за лінію фронту очима тих, хто там був. Подібні видання читають заради правди, яку часто не донесуть новини чи офіційні звіти.

Отже, фондова виставка «Боротьба триває» була створена значною мірою не лише про героїзацію, а й про пам'ять. Про людське обличчя війни, яке можна побачити як у рядках спогадів, так і в розстрошеному шоломі. Це змушує глядача задатися багатьма екзистенційними питаннями, на які часто складно знайти відповідь. Одночасно вона дає змогу відчутти себе частиною великої боротьби українського народу за власну незалежність. Боротьби, яка триває.

В. Мірошніченко

ПРОКСЕМІЯ, ІДЕОЛОГІЯ, ВІЙНА

V. Miroshnychenko

PROXEMIE, IDEOLOGY, WAR

Як ситуація війни змінює топіку уприсутнення людини, її взаємини з простором, речами та іншими суб'єктами? Чи втручається ідеологія у, на перший погляд, стандартизовані життєві ситуації, підкреслені сигналами повітряної тривоги, звуками дронів, ракет, протиповітряної оборони, вибухів, криків, що прорізають ніч і зміщують сприйняття повсякденних справ? Одним із варіантів відповіді на ці питання є неологізм «проксемія», введений у науковий обіг американським антропологом Едвардом Т. Голлом у праці «Прихований вимір» (1966) та розглянутий Роланом Бартом у курсі лекцій «Як жити разом: романічні симуляції деяких просторів повсякденності» (Колеж де Франс, 1977). Для Голла проксемія (ми послуговуємось французьким варіантом написання цього терміну — *proxémie*) виступає частиною культурного виміру людини. Вона позначає а, подекуди, визначає те, як людина використовує простір на різних рівнях соціального й особистого життя. У своєму тексті американський дослідник створює систему, демонструючи багатовимірність цих просторів. Натомість Барт не пропонує систематизацію чи класифікацію проксемії, здебільшого, він зосереджує увагу на просторі кімнати, на тому, що може складати певну приватність, те, що з легкістю відчувається тактильно й охоплюється поглядом. Проксемічний простір — мікропростір, «афективно» впорядкований суб'єктом і водночас вписаний в ідеосфери та ідеології. Тобто, проксемія встановлює різного типу зв'язки між суб'єктом та Іншим. Центральними проксемічними топіками Барт називає: лампу — осередок світла, видимості, висвітлення і, відповідно, при відсутності, контури образу наосліп; і ліжко — «частина тіла», «протез тіла», місце бажання, потягу, роботи скорботи, зародження життя і його фіналізації. Важливо наголосити: джерелом проксемії є фантазм, отже проксемічний простір — це фантазматичні стосунки, що відбуваються перверсивно, алогічно, нагадуючи асемічне письмо авангардистів. Ідеологія перманентно втручається в проксемічний простір, намагаючись ним оволодіти, підпорядкувати його, встановити контроль. Суб'єкт у фантазматичному проксемічному просторі прагне чинити опір, встановлюючи запобіжники, приростаючи до речей, розхитуючи ідеологічний мовний дискурс дискурсом закоханого — воління-до-не-привласнення.

Подія війни урухомлює суспільні й культурні зсуви, уможливаючи роздвоєння фантазматичного проксемічного простору. З одного боку — постійне, структуроване місце, впевненість, з іншого — передислокація, страх і потреба в усамітненні. Зі сталої проксемія перетворюється на плаваючу, динамічну, максимізується процес освоєння простору й мінімізується дистанція, проміжок, інтервал між суб'єктом та Іншим. Проксемія оприявнюється укриттям і прихистком: підвал у житловому комплексі, паркінг, цокольне приміщення, підземні переходи, станції метро, залізобетонні наземні споруди, модульні захисні капсули для квартир тощо. Центральні топіки децентруються: проксемічне місце (свічки, ліхтарики, гірлянди, стільці, каремати, намети, ковдри) стає бажанням безпеки, де життя-разом поєднується з життям-порізню. Відкривається вшита латентна властивість різноманітності, ідіоритмії та утопії. Розщеплений суб'єкт маркується мітками, довідками, офіційними дозволами, риторикою образу: внутрішньо переміщені особи, біженці, шукачі притулку, переселенці. Мовні (й) ідеологічні системи атакують нерівність, недоступність або закритість, симулюючи підтримку та згуртованість. Вони створюють ілюзію комфорту, затишку, спокою. Проте доксологічні, владні конотації ідеології потребують деконструкції. Одним з таких механізмів деконструкції є неологемність семантичного поля ідеології (позбавлення її від негативних значень), а також фантазматичність проксемічного простору, здатність суб'єкта до тактильної взаємодії з матерією і тілами.

О. Юр

МУЗЕЙ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ЯК ЛОКАЦІЯ ДЛЯ КІНОПОКАЗІВ

О. Юр

MUSEUM OF THE MODERN RUSSIAN-UKRAINIAN WAR AS A LOCATION FOR FILM SCREENINGS

У доповіді розглядається Музей сучасної російсько-української війни Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д. І. Яворницького (м. Дніпро), як локація для проведення кінопоказів та прем'єр документальних фільмів українського та зарубіжного виробництва в період з літа 2024 р.і дотепер.

За ініціативи військових, волонтерів та музейників у травні 2016 року в м. Дніпро було засновано Музей сучасної російсько-української війни. На той час він представляв собою лише вуличну експозицію «Шляхами Донбасу» та мав назву «Громадянський подвиг Дніпропетровщини в подіях АТО», або «Перший музей АТО». У січні 2017 р. розпочала роботу вже внутрішня експозиція, яка, окрім основного виставкового простору, також включала в себе залу пам'яті, присвячену українським військовим і добровольцям із Дніпропетровщини, які загинули, захищаючи нашу країну, та панорамний кінозал.

Головним експонатом панорамного кінозалу є документальний фільм Наталії Хазан та Євгена Тігаренка «Дніпро — форпост України» (2018), присвячений подіям 2014–2016 рр. на Дніпропетровщині та містить у собі інтерв'ю і спогади учасників тих буремних подій. Стрічка демонструється у форматі 360° одразу на чотирьох стінах для створення враження повного занурення в події, які розгортаються за сюжетом, та є завершальною частиною оглядової екскурсії Музеєм сучасної російсько-української війни. Також існує й англomовна версія цього фільму “Dnipro — outpost